

הרפתקה ושמירה

ישור את

יחד עם השנה החדשה נפתחת תקופת-כהונתו המחודשת של יצחק שמיר כראש ממשלת ישראל. אוסיה, מעמדו הסוליטי והשקפתי מובטחים במשך השנתיים הקרובות — אם לא תיפול הממשלה כמפתיע — תהיה ההתפתחות ברורה וצפויה.

בענייני השלום ישור קיפאון מוחלט. כל מנהיגי העולם הערבי, וכל מנהיגי העולם, יידעו כי אין טעם לנהל מאשימות עם מדינה שכראשה יעמוד יצחק שמיר, הרוגל בשילטון המוחלט של ישראל ככל השטחים הכבושים, ובשליה טוטאלית של כל פשרה עם העם הפלסטיני, יהיו מנהיגיו אשר יהיו.

ההתנחלות בשטחים האלה תזרוז ככל שניתן, במיסגרת המיגבלות החמורות של התקציב. לכך מוכנה רוב יציב בממשלה, אחרי שיוסף בורג הוחלף בזבולון המר, המשועבד עתה כליל לגוש-אמונים.

הכסיה הדתית, ההטפה הלאומנית והנטיית הגיוני עניית הגלויות והמוסוות יגברו בתקופה זו. אומנם, חוץ מהחלפת בורג בהמר לא ישתנה הרכב הממשלה באופן מהותי. יחסי-הכוחות יישמרו, וכן גם ההסכם הקואליציוני. כמעט בכל העניינים אין בין הליכוד והמערך אלא הברלים מיוערים, אם ככלל. אך הדברים שנעשו בתקופת-כהונתו של שימיון פרס בהיסוס, לפעמים כהיבא, לרוב תוך תשלום מס שפתיים לערכים אחרים, יעשו בתקופת שמיר כפרהסיה, בצורה נורצת והפגנתית. ובלי כושה. ואילו התימרונים הראותניים של פרס, המבוססים על מישחקי-מילים ויצירת "תדמית", יוגבלו בתקופת שמיר.

עד כמה שניתן לצפות מראש, לא יהיו בשנתיים אלה הפתעות מרעישות. יצחק שמיר הוא אדם זהיר. הוא מעדיף את הפעולה השקטה, העיקבית והתקיפה על פני הרפתקות רועשות, נוסח אריאל שרון.

פירוש הדבר: התבססות אימית של המצב הקיי לוניאלי, ההופך את ישראל בהתמדה להעתק צפוני של אפריקה הדרומית — מדינה גיוענית ובה עם ארונים יהודי ועם-עבריים פלסטיני, מדינה החיה על הרבה השיגרתית והבלתי-שיגרתית, מדינה הסוגרת לפניה את האופציות של שלום. מדינה שהדמוקרטיה בה שמורה ליהודים, ושבה גם דמוקרטיה זו הולכת ומתערערת בהכרח תחת לחץ הקנאות הדתית והקיי צונית הלאומנית.

יש הטוענים כי המצב הקולוניאלי בשטחים הכבושים הוא "בלתי-היפך". זוהי תיוה נוחה, מכיוון שהיא מאפשרת לבעליה, וכיניהם ליברלים ודמוקרטים מושבעים, להרפות מן המאבק ולהשלים עם הסיפוח. יתכן כי בקרוב יישמעו גם קולות שיטענו כי המצב בישראל עצמה הוא "בלתי-היפך", וכי אפשר ומותר להרפות מן המאבק.

אולם שום מצב, הנוגע לבני-אדם, אינו "בלתי-היפך". כוחות חברתיים אינם איתני-טבע, הכפופים לחוקים נוקשים. בני-אדם משנים את דעותיהם, וכך עושים קבוצות של בני-אדם ועמים שלמים. הקרב בין בני-אדם לבני-חושך, בין אורמאור לאהרימאן, בין אלוהים לשטן, בין חרות לשיעבוד, בין צדק לעוול, הוא קרב ניצחי. שלעולם אין בו הכרעה סופית, בלתי-היפכה.

הקרב על ישראל לא הוכרע בתש"ז, והוא לא יוכרע בתש"ח ובתש"ח. הוא ימשך כל עוד קיימת ישראל.

● שקיעת השמאל הישן

הוגה-דעות ישראלי, המיוזחן עימנואל סיוון, הציג בסוף תש"ז תיוה מעניינת. לדבריו, ישראל אינה מדינה קולור-ניאליסטית, שהתכוונה מראש לכבוש קולוניות, אלא מדינה שגלשה בלי כוונה תחילה למצב קולוניאלי, כשהיא שולטת על עם אחר ומנצלת אותו.

למצב זה שותפים כל הישראלים היהודיים, שהרי אי-אפשר לחיות בישראל מבלי להימצא במצב קולוניאלי זה, על כל השלכותיו. אולם העם נחלק לשני מחנות: מכאן מחנה הרוצה במצב זה כמצפון שקט, ומכאן מחנה שמצפון אינו נקי. זוהי הגדרה טובה, אם מקבלים אותה, אפשר לקבוע כי באופן כללי מייצג הליכוד ובנותיו את המחנה האחר, ואילו המערך ובנותיו את המחנה השני.

אם כן, אי-אפשר לחוות עתיד ורוד. שום ברדעת אינו יכול להאמין ברצינות כי כמישחק המיפלגתי בין המערך לבין הליכוד עומד המערך לזכות בניצחון מכריע.

משך שנתיים החזיק המערך ככס ראשי-הממשלה: שימיון פרס עשה כמיטב יכולתו. אולם בתקופה זו לא הציג לציבור חזון חדש, לא העניק למיפלגת-העבודה ציביון חדש. עליית הפופולאריות האימית שלו — עלייה על-תנאי — אינה רלוונטית. כחודש האחרון לכהונתו של ראשי-הממשלה לא היו למיפלגתו סיכויים גדולים יותר לזכות ברוב בבחירות מכפי שהיו לה לפני שנתיים, כאשר הוביל את מיפלגתו בתנאים אידיאליים והשיג רק תיקו. מיפלגת-העבודה ובנותיה — מפ"ם, ר"ץ, שינוי — מייצגים את המימסר הלבן, האשכנזי, של ראשית-המדינה. בפיו תורות כליות (צינונות סוציאליסטיות), "פשרה טריטוריאלי" (ועוד) המעוררות במיקרה הטוב ביותר פיהוק, ובמיקרה הרע ביותר שינאה מבעבעת. אין מחנה זה אומר דבר לרוב הציבור היהודי (ישראל השניה) ולכל הציבור הערבי (ישראל השלישית).

כמיפלגת-העבודה עצמה אין שום סימן להתחדשות — לא רעיונית, לא אישית. השורה השניה של המנהיגים דלה ועגומה, ובה אנשי-קריירה דהויים ואומרייהו, אינטלקטואלים המסתכלים אל עבר רומאנטי דמיוני של "תנועת העבודה". שום איש אינו מתיימר לבשר תורה מהפכנית חדשה, או אף לתרגם את התורה הישנה והסטטית לשפת המציאות הדינאמית.

המיפלגות-הנילוות ערות יותר, ובוראי קולניות יותר ככלי-התיקשורת, אך גם שם אין בשורה חדשה.

השמאל הישראלי פשט את הרגל. לא כישלון חיצוני חרץ עליו את הדיון, אלא השישיות מבית. שמאל זה, שחולל בשעתו את המהפכה הגדולה של ארץ-ישראל העובדת, אשר הוליד מתוכו את ההתיישבות העובדת, את ההסתדרות, ההגנה, הסלמ"ח, ולבסוף את המדינה ודסוסיה — אינו מסוגל עוד להתמודד עם המציאות המשתנית של ישראל.

הצמרת הפוליטית והחברתית שלו עייפה, שבעה, עמוסת זכויות-יתר בכל השטחים. בניית-פנוקים אלה בווראי אינם מסוגלים ואינם מעוניינים בהתעוררות חדשה. ילדי-הכננה הפכו מנהלי מיפעלים, בעלי וילות רבי-מיפלסיות ומכוניות-שרד. ילדי-השמנת הם שרים, אלופים, מנכ"לים, שגרירים, בעלי-עסקים, עסקני-הסתדרות וראשי-אירגונים. וטוב להם מאור, אנשים שטוב להם אינם יכולים להציע את החברה קדימה.

בניהם מוטרים על-ידי מצפונם, "יורים ובוכים" וצועדים בהפגנות של שלום עכשיו, המצטמקות והולכות. מבחינה רעיונית, אין בניכס-יהרות הישנים של תנועת-העבודה מסר להכרה החדשה, במקום זה אשר תנועת-העבודה עצמה אחראית להתהוותו.

הרעיונות של תנועת-העבודה לא הופרכו. הם הפכו בלתי-רלוונטיים. אין הם נוגעים עוד למציאות של הארץ ושל החברה הישראלית. הם נגעו לארץ שהשתנתה לכלייהכר ולחברה שאינה קיימת עוד. דת העבודה, עבודה עברית, פיראמידה הפוכה. אין בהם גם זרעים לבשורה חדשה.

קרה לתנועת-העבודה הציונית מה שקרה לתנועות מהפכניות רבות בעבר. אחרי שהצליחו, הן הולידו מימסר אנושי ורעיוני, המבקש לשמור על היש, על זכויות-היתר והמיסגרות המתאבנות. הרעיונות התוססים הופכים לכיבתי-קורש של כנסיה, האמונה הופכת למס-שפתיים, הדבקות באידיאלים הופכת לצביעות מתחסרת. התנועה כולה מסתכלת אחורה, אל ימי הוהר שלה, ומנהיגיה מתגעגעים לנעוריהם ולתומתם האכורה, ושרים שירי-מולדת בערב-רנוסטליגה, זוהי התיסמונת של אשת-לוט.

השמאל הישראלי הישן פשט את הרגל. הוא מסתגר, מאורב בעצמו, מוכה יאוש אוסנתי. יחסו לערבים הוא מתנשא, פטרוני. יחסו לציבור המיוזרחי ומצוקותיו אריש ומתנכר. מאבקי למען הצדק מנותקים מן הציבור הסובל מאי-הצדק, ונראה לא-

המצב הקולוניאלי: חיילים בריטיים עורכים חיפושים אצל יהודים (1946), חיילים יהודיים עורכים חיפושים אצל ערבים בקלנדיה